

Mee met de kudde?

Zo'n gele hesjes-revolte hoort als fenomeen typisch bij Frankrijk, maar daarmee is niet gezegd dat iedereen van verre zag aankomen dat het protest tegen extra belasting op brandstoffen moest uitgroeien tot een volksofstand tegen de republikeinse monarch Macron.

Hetzelfde gold overigens voor dé Franse Revolutie, die van 1789. Ook die was niet voorzien. En de Russische Revolutie van 1917 ook niet. Jazeker, er was een voedingsbodemp, maar dat de vlam juist op die momenten in de pansloeg, was toch een samenloop van omstandigheden en grillige dynamiek.

Eén van de grote en telkens terugkerende raadsels in de geschiedenis is wat nu maakt dat kleinschalige gebeurtenissen plots zoveel momentum krijgen dat ze de loop van de geschiedenis veranderen. De Tweede Wereldoorlog vloeiende voort uit de Eerste Wereldoorlog. Maar die oorlog hing helemaal niet in de lucht. Die ontstond door een kettingreactie van onvoorspelbare gebeurtenissen. De epidemiologie van dat conflict was al even ongrijpbaar als die van de Spaanse Griep, in 1918.

Wat geldt voor de verspreiding van geopolitieke zorgen en van virussen, geldt ook voor de paniek die soms in de wereld van financiën en economie toeslaat. Om maar weer eens in te zoomen op de kredietcrisis die in 2007 begon met (reële) twijfels rond Amerikaanse sub-prime hypotheek: had die niet in de kiem gesmoord kunnen worden als toezichthouders, maar ook media en beleggers, het hoofd koel hadden gehouden? Grip krijgen op massapsychologie is zoiets als proberen een fruitvliegje te meppen. Dat lukt haast niet omdat het zwarte stipje continu van links naar rechts zwenkt.

Beleggers zijn voortdurend bezig met de vraag hoe om te gaan met een op tilt slaande kuddegeest. Fundamenteel proberen de irrationaliteit te negeren; market timers surfen mee op

de golven van hysterie en hopen één minuut op de meute vooruit te lopen. Massa-psycholoog en communicatiewetenschapper Jaap van Ginneken, auteur van *'Rages en Crashes'* uit 1993, beschreef in zijn recentere boekje *'Gek met Geld'* het spel dat *'the greater fool'* heet. Overgewaardeerde aandelen in je portefeuille zijn geen probleem zolang er andere potentiële kopers zijn die geloven dat de prijs verder kan stijgen. Dus: *'go with the flow'*.

Gezien de enorme impact van massapsychologische dynamiek, snap je eigenlijk niet dat die subdiscipline niet een veel groter gewicht heeft in een gedragswetenschap als economie. Ja, *behavioral economics* heeft wel wat aan invloed gewonnen, maar Tinbergen en zijn modelbouwende telgen domineren het vak nog altijd. Statistiek en rekenkracht staan centraal in *mainstream* macro-economie, niet de vraag hoe kuddegedrag te begrijpen en te beheersen.

Maar voor een belegger kan het geen kwaad erover na te denken wat maakt dat sommigen met de kudde meegaan en anderen zich ervan losmaken.

Beide keuzes zijn legitiem. Maar ik vermoed dat het een kwestie van persoonlijkheid is. Ikzelf bijvoorbeeld ben niet zo'n kudde- of groepsdier; meer een tijger dan een leeuw. Toekijken en je eigen gang gaan is fijner dan meedoen. Kuddegeest vind ik eigenlijk 'eng'. Maar ik zie ook dat de samenleving in meerderheid een voorkeur heeft voor meedoeners. Wie gaat solliciteren vergroot zijn kansen als hij benadrukt dat hij van team-

sporten houdt. Dan ben je immers iemand die begrijpt wat zijn plaats en zijn rol is.

Wie eigen visies ventileert die afwijken van 'gezonde opvattingen', loopt kans zichzelf te marginaliseren, ongeacht de kracht van die opvattingen (Galilei!). De druk om conformistisch te zijn is veel groter dan die om eigen ideeën te ontwikkelen en uit te dragen. Dit is waarom ik voorspel dat het pro-cyclische denken en handelen altijd zal winnen van het anti-cyclische.

Dit gezegd hebbende wens ik u veel wijsheid in de krach die eraan komt – vroeger of later... ■

Bert Bakker
Freelance financieel-economisch journalist en publicist